

UZBEKISTAN ANTI-CORRUPTION DIGEST

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING ROLI

Gulnora BOBOJONOVA*

* O'zbekiston
Jurnalistlarni qayta
tayyorlash markazi
direktori,
Korrupsiyaga qarshi
kurashish agentligi
huzuridagi
Jamoatchilik kengashi
a'zosi, f.f. n.

Annotatsiya: Maqolada ommaviy axborot vositalari jamoatchilik nazoratining muhim vositasi sifatida korrupsiya holatlari to'g'risida xabardor qilish va jamiyatda, fuqarolarda, unga nisbatan muhosabatni shakllantirish, unga qarshi kurashishda insonlarni faollashtirish imkoniyati va tarbiyaviy ahamiyatiga asosiy urg'u qaratilgan.

Yuborilgan: 2022-yil 31-may

Qabul qilingan: 2022-yil 11-iyun

Nashr qilingan sana: 2022-yil 25-iyul

Copyright © 2022 O'zbekiston Respublikasi
Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. Bu asar
Creative Commons «Attribution»
(«Atributatsiya») 4.0 shartlari asosida tarqatilgan.

IQTIBOS KELTIRISH TARTIBI:

Bobojonova, G. 2022. Korrupsiyaga qarshi kurashda ommaviy axborot vositalarining roli. Uzbekistan Anti-Corruption Digest. 2, 2 (iyul 2022), 16–19.

DOI: <https://doi.org/10.47689/uacd-2181-3345--vol2-iss2-pp14-16>

So'nggi yillarda dunyoning ko'plab mamlakatlarida boshqa jiddiy chaqiriq va tahdidlar qatorida korrupsiya muammosi jamiyatning beqarorlashuvi va inqirozli rivojlanishiga xizmat qiluvchi omil sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Gap shundaki, korrupsiya jamiyatning demokratik asoslari, institutlari, asoslari va ma'naviy qadriyatlariga putur yetkazadi. Bularning barchasi bitta davlatga taalluqli emas, uning bunday ko'rinishlari allaqachon dunyoning ko'plab mamlakatlarida tarqalgan.

Bundan tashqari, korrupsiya butun dunyo iqtisodiyotiga tuzatib bo'lmaydigan zarar keltiradi. Shuning uchun ham dunyoning ko'plab davlatlari bu illatga qarshi har xil vositalar yordamida faol kurashib kelmoqda.

Korrupsiyalashuv, soliqlarni o'zlashtirish yoki poraxo'rlik korrupsiyaning uchta misolidir. Korrupsiya, afsuski, jamiyatning barcha qatlamlarida uchraydi. Transparency International korrupsiyaga qarshi kurash tashkiloti har yili Korrupsiyani qabul qilish indeksini e'lon qiladi. 2021-yil indeksi korrupsiyani kamaytirishda hech qanday ijobiy o'zgarishlar ko'rinmadi; bu butun dunyoda korrupsiya darajasi o'zgarishsiz qolayotganidan dalolat beradi. Mamlakatlarning 86 foizi so'nggi o'n yil ichida deyarli heq qanday muvaffaqiyatga erishmadi. Korrupsiyaga qarshi kurashda beparvolik inson huquqlari buzilishini yanada kuchaytiradi va demokratiyaga putur yetkazadi, ilojsizlik ahvolini yaratadi. Daniya, Finlyandiya va Yangi Zelandiya 180 mamlakat ichida eng kam korrupsiyaga uchragan bo'lib, Somali, Suriya va Janubiy Sudan eng korrupsiyalashgan davlatlar deb topildi.

Hatto Germaniya kabi dunyoning rivojlangan iqtisodiyoti ham boshqa davlatlarga nisbatan o'rtacha yuqori ball to'pladi – 100 balldan 80 ball. Xalqaro reytingda Germaniya 10-o'rinni egallab turibdi. Transparency Germany tashkiloti raisi

Xartmut Baumerning fikricha, Germaniya reytingi olti yil ichida yaxshilanmadi. Bu mamlakat korrupsiyaga qarshi kurashda sezilarli yutuqlarga erishmaganidan dalolat beradi. Xartmut Baumer shunday deydi: "Koronavirus pandemiyasi davridagi "Niqob ishi mojarosi"dan so'ng, o'tgan yili lobbichilarga bosim kuchaydi va deputatlarning muhim bo'lmagan faoliyatiga oid qoidalar kuchaytirildi. Biroq, jamiyatning barcha sohalarida hali ham ommaviy yopiqlik mavjud – boshqaruv jarayonlarida rasmiy maxfiylik tamoyili hali ham amal qiladi, kompaniyalarning jinoiy javobgarligi tartibga solinmagan va xabar beruvchilar yetarli darajada himoyalangan. Kompaniyalarning tijorat sirlaridan foydalanishlari ko'pincha korrupsiyaga oid da'vo holatlarini tekshirishga to'sqinlik qiladi.

Korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish borasidagi ishlarda huquqni muhofaza qiluvchi davlat tizimlari, boshqa manfaatdor tuzilmalar, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyati bilan bir qatorda ommaviy axborot vositalari ham faol ishtirok etmoqda. Va bu tasodifiy holat emas, chunki ommaviy axborot vositalarida keng qamrovlilik, tezkorlik, barcha fuqarolar uchun ochiqlik kabi katta imkoniyatlar mavjud. Bundan tashqari, ommaviy axborot vositalari faoliyatining muhim jihati fuqarolarning ular tarqatayotgan ma'lumotlarga ma'lum darajada ishonch bildirishidan iborat.

Ommaviy axborot vositalari jamoatchilik nazoratining muhim vositasi bo'lib, korrupsiya holatlari to'g'risida xabardor qilish va jamiyatda fuqarolarda bu ko'rinishlardan voz kechish tuyg'usini shakllantirish, ularga qarshi kurashishda odamlarni faollashtirish imkoniyatiga ega. Shuningdek, huquq-tartibot idoralari xodimlari, jurnalistlar va fuqarolik jamiyati vakillarining ijtimoiy sherikligi korrupsion holatlarning oldini olishda muhim mexanizmga aylanishi mumkin. Ana shunday samarali birlashmada ular jurnalistik tekshiruvlar o'tkazishi, natijalarini e'lon qilishi, mazkur jinoyatlar uchun javobgarlarni jamoatchilikka ko'rsatishi va korrupsiyaning yangi holatlarini to'xtatishi mumkin. Bunday ishlarda ommaviy axborot vositalarining barcha imkoniyatlaridan keng va samarali foydalanish zarur. Albatta, jurnalistlar ushbu masalalarni yoritishda huquqiy ta'limni targ'ib qilgan va o'z ishida axloqiy meyorlarga rioya qilgan holda malakali va sifatli

ishlashi uchun korrupsiyaning sabablari, mexanizmlari va vositalari, bularning barchasini o'z materiallarida qiziqarli ko'rsatish usullari bo'yicha juda jiddiy va chuqur bilimga ega bo'lishlari zarur. Bu shuni anglatadiki, jurnalistlar va blogerlar mutaxassislik bo'yicha yaxshi professional bilimga muhtoj.

Ommaviy axborot vositalarining muhim ijtimoiy-tarbiyaviy vazifasi ham jamiyatda korrupsiyaga qarshi murosasizlikni, yoshlar orasida va oilalarda korrupsiya jinoyat ekanligi tushunchasini shakllantirish hisoblanadi. O'zbekiston Jurnalistlarni qayta tayyorlash markazi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi ko'magida amalga oshirilgan "Ommaviy axborot vositalari vakillari, nodavlat notijorat tashkilotlari va blogerlarning korrupsiyaga qarshi kurash masalalarini yoritish bo'yicha salohiyatini oshirish" loyihasi ana shunday maqsad va vazifalarga qaratilgan edi. Loyiha doirasida mamlakatimizning barcha hududlarida ishtirokchilarning kasbiy mahorati va huquqiy savodxonligini oshirish, jurnalistik surishtiruv ishlarini olib borish ko'nikmalarini o'rgatish maqsadida o'quv treninglari o'tkazildi. Shuningdek, jurnalistlar, blogerlar va jurnalistika fakulteti talabalariga ko'maklashish maqsadida korrupsiya masalalarini yoritish bo'yicha o'quv qo'llanma tayyorlandi, ijtimoiy rolik suratga olindi va "Biz korrupsiyaga qarshimiz!" mavzusida ijodiy tanlov o'tkazildi. Shu bilan birga, bu ishni jamiyatning barcha manfaatdor tomonlari bilan hamkorlikda faol davom ettirish, yosh jurnalistlarni yanada kengroq jalb etish zarur. Barcha ishlarning asosiy mazmuni "Korrupsiyaga qarshi kurashni barchamiz o'zimizdan boshlashimiz kerak!" degan fikrdadir.